

Többnyelvűségtől védett műemlékek?

Négy év után sem alkalmazzák maradéktalanul a műemlékek feliratozására vonatkozó jogszabályt

Hosszú politikai alkuk után, részlegesen vagy sehogy nem alkalmazzák Romániában a műemléképületek többnyelvű feliratozására vonatkozó 2014/2815-ös miniszteri rendeletet. Számos önkormányzat nem vesz tudomást a Hegedűs Csilla minisztersége alatt kibocsátott jogszabályról, vagy elakad az életbe ültetésénél. E miatt Erdély épített öröksége számos magyar felirattól „esik el”.

Híába volt több ízben is kormányon a művelődési minisztériumban tárcavezetői szinten képviselt RMDSZ, a koalíciós partnerek ellenállása miatt maga a műemléképületek többnyelvű feliratozására vonatkozó jogszabály is rendkívül nehezen született meg. Az egyeztetések ellenére a 2012-ben kidolgozott és Kelemen Hunor akkori és későbbi tárcavezető által előkészített miniszteri rendeletet nem sikerült elfogadtatni a kormánytöbbséget alkotókkal. Két évnek és egy minisztercserének kellett elteltetnie illetve megcsúsznia, hogy 2014 novemberében, immár Hegedűs Csilla aláírásával napvilágot láthasson a 2815-ös miniszteri rendelet. Ez tétélesen kimondja, hogy a műemléképületeket az állam hivatalos nyelvén kívül két nemzetközi forgalmú idegen nyelven és a kisebbségek nyelvén kell feliratozni. Az utóbbit nem csak akkor, ha az adott közösség arányában meghaladja a település lakóinak 20 százalékát, hanem három más esetben is. Például, ha az említett ingatlan építéséhez, birtoklásához vagy használatához köze volt vagy van. De akkor is, ha az épület reprezentatív a közösség számára. Esetleg, ha a megyei vagy a helyi önkormányzat egyszerűen a többnyelvűség mellett dönt.

Erdélyben ugyan vannak pozitív példák, azonban a tapasztalat azt mutatja, hogy a román többségű önkormányzatok nem sietik el a jogrend alkalmazását, de a magyar polgármesterek sem élnek a lehetőséggel. A jogszabály nem rendelkezik semmiféle szankció kilátásba helyezésével, csupán annyit ír elő, hogy az önkormányzatok feladata annak életbe ültetése.

Egyértelmű rendelet sok-sok kérdéssel

Aradon a bürokrácia útvesztőjébe került a táblaügy, magyarázta Bognár Levente alpolgármester, aki úgy tudja, a városi főépítésznél akadt el az ügy. Mint mondta, az RMDSZ is, ő maga is próbálta szorgalmazni a jogrend alkalmazását, azonban Radu Aurel Ioan Drăgan egyelőre nem találta meg a módját az ingatlanok kitáblázásának. Bognár szerint nem ez az egyetlen gond a műemléképületekkel, ennél is bősze- szantóbb, hogy míg sok más erdélyi városban sikerül ezek homlokzatát felújítani, Aradon szinte helyben topognak. A szomszéd nagyvárosban, Temesváron szintén a formáságok miatt nem sikerül egyről kettőre jutni. Mivel a városban a magyar és sváb kisebbségen kívül aránylag jelentős számú szerb és bolgár közösség is él, az önkormányzat nem tudja eldönteni, hány és milyen nyelven készítse el a feliratokat. „Ahol a többség-kisebbség arány fele-fele vagy nyolcvan százalék a húszhoz, egészen egyszerű a kérdés megoldása. De nálunk, ahol több nemzetiség is él, nem tudjuk, hány nyelven készítsük el a fel-

iratokat. Mert azért a tábla sem lehet akkora, mint az épület fél homlokzata. Ugyanakkor az sem mindegy, mit írunk; történésekre lenne szükségünk ahhoz, hogy megfogalmazzuk a megfelelő szöve-

ban az épület Pasărea de aur, azaz Aranymadár néven szerepel. „Ha én kiírom az egykori Aranyszarvasra, hogy Aranymadár, kiröhgönek a nagykarolyiak!” – állítja Kovács Jenő. A polgármester viszont

Kolozsvár egyik legreprezentatívabb épületének, a Bánffy-palota homlokzatának felújítására csak most jutott pénz

get. Ráadásul mi nem feliratozhatjuk a más tulajdonában lévő ingatlanokat, csak előzetes beleegyezés alapján” – sorolja az akadályokat Farkas Imre, a város RMDSZ-es alpolgármestere. Felvetésünkre, hogy a 2021-es európai kulturális fővárosi státusz azért mégiscsak bizonyos lépésekre kötelezné a Bega-parti települést, az előljáró elmondta, hogy négy hónappal ezelőtt a városháza keretében sikerült létrehozni egy műemlékvédő bizottságot, melynek feladatai között ez a kérdés is szerepel. Farkas hozzátette, most éppen egy telefonos applikációt próbálnak kifejleszteni, amelynek segítségével az érdekeltek több mindent tudhatnak meg egy-egy adott ingatlanról.

Hasonló helyzet Nagykárolyban is, ahol Kovács Jenő polgármester szerint a kitáblázás előtt tisztázni kellene néhány fontos kérdést. Mindenekelőtt azt, mi számít műemléknek. Az előljáró szerint az 1989 előtt készült lajstrom felületes, pontatlan és hamis, így kár lenne annak alapján kitáblázni az épületeket. Példaként két ingatlant is említett: az egyiket az 50-es években húzták fel, ezért nem lenne helyen a műemlékek listáján, a másik meg az egykori Aranyszarvas, amelyben a városháza működik. Az Ybl Miklós által tervezett és 1838-ban épült fogadóban 1846. szeptember 8-án ismerkedett meg és táncolt együtt először Petőfi Sándor és Szendrey Júlia. Csak-hogy a műemlékvédelmi lajstrom-

nem korrigálhat kénye-kedve szerint, annál is inkább, hogy a megyei művelődési igazgatóság sajátos módon értelmezi a törvényeket. „A Károlyi-kastély udvaráról kivágtam egy elszáradt fát, és négyezer lejre büntettek, mondván, hogy a fa műemlék volt! Most pereskedünk, hisz az épület valóban műemlék, a fa pedig a dendrológiai park része volt, de semmiként nem számít műemléknek” – mondta el Kovács.

Meggyőzésre, kérésre van szükség

Erdély középkori műemlékekben egyik leggazdagabb térségében, Hunyad megyében is fittyet hánynak a többnyelvű feliratozásra. Nemi előrelépés csupán a Corvinok vajdahunyadi kastélyában tapasztalható, ahol némelyik táblá-

RMDSZ már két évvel ezelőtt megpróbált lépni az ügyben, azonban a polgármesteri hivatalokba küldött körlevél hatástalan maradt. „Jellegzetes Balkán: nem elég, hogy létezik egy jogszabály, de az is édeskevés, hogy felhívjuk az illetékesek figyelmét arra, hogy tanácsos lenne betartani” – panaszkodik Winkler Gyula, a Hunyad megyei RMDSZ elnöke. Az EP-képviselő azt ígéri, nem hagyja annyiban; párbeszédet készül kezdeményezni külön-külön mindenkit érintett polgármesterrel. „Déván, reméljük az új, ezelőtt néhány héttel választott

utánerő, mi az oka a mulasztásnak. Mint mondta, jelenleg éppen egy belső használatra szánt kézikönyv készül, amely lényegében a település értékesebb épületeinek a katasztere. Ezt afféle útmutatóként az ingatlan tulajdonosoknak is kiosztják, hisz a tudatosító akciók nélkülözhetetlenek. Nem ismeri a mulasztás okát Daniela Mihet, Marosvásárhely főépítésze sem, aki lapunknak csak annyit volt hajlandó mondani a városból teljesen hiányzó táblákról, hogy a közterületekért felelős igazgató-kollégáját, Florian Moldovant kérdezzük. Utóbbi arról biztosított, hogy a feliratok talán még szeptemberben ki kerülhetnek a homlokzatokra, ehhez viszont a közbeszerzési eljárásnak gördülékenynek kell bizonyulnia.

Eredményes alku Nagyváradon és Kolozsváron

Kolozsváron számos vita és évekig elhúzódó egyeztetés előzte meg azt a pillanatot, amikor a polgármesteri hivatal végül belátta, hogy akár hasznát is húzhatja a jogszabály betartásából. Mint emlékeztet, a vráncsai származású korábbi, korrupció miatt börtönbüntetésre ítélt polgármester, Sorin Apostu hallani sem akart a magyar és a német nyelv befoglalásáról, ő és tanácsos társai csak román, angol és francia nyelven tájékoztatta volna a turistákat. Nyolc évvel ezelőtt, 2012-ben a Kolozs megyei önkormányzat hiába szavazott meg a városnak 60 ezer lej támogatást célirányosan a kolozsvári műemlékekre kifüggesztendő ötnyelvű – román, magyar, angol, francia és német – ismertető táblák elkészítésére, a helyi önkormányzat inkább elutasította azt, mintsem hogy magyar nyelven is feltüntesse az épületek rövid történetét. Rá egy évre viszont megtört a jég: elsőként a Bánffy-palotára, a státusházakra, a Szent Mihály római katolikus plébániára, a ferences rendi kolostorra és a Református Kollégium épületére kerültek ki az immár magyar nyelvet is tartalmazó többnyelvű táblák. Eddig harminc belvárosi ingatlan homlokzatát feliratozták, és látták el a táblákat QR-kóddal.

Nagyvárad is a pozitív példák közé tartozik. Itt egy korábbi rendelet alapján és az RMDSZ szorgalmazására már évekkel ezelőtt kitették a háromnyelvű, román, magyar, illetve angol feliratú ismertető táblákat. Összesen 48 műemlékvédelem alatt álló belvárosi ingatlant feliratoztak, azokat, amelyek egyben a város idegenforgalmi látványosságai közé is tartoznak. Zatykó Gyula polgármesteri tanácsos érdeklődésünkre elmondta, hogy a homlokzat-felújítások függvényében kerülnek ki a feliratokkal. A városháza azonban csínján bánik a táblákkal: esztétikai okokra hivatkozva nem akarja egy negyedik nyelvet, például a némettel is „megzsúfolni”.

Kézdivásárhelyen is már évekkel ezelőtt kikerültek a román, magyar és német nyelvű feliratok. Ezek viszont aránylag kevés információt tartalmaznak az adott ingatlantól, amint Bokor Tibor polgármester fogalmazott, a céhes város önkormányzata „a román állam által kiszabott táblákat” függesztette ki.

A mulasztás okát sem ismerik

Gyergyószentmiklóson mindmáig nem kerültek ki a feliratok. A számos műemlékkel büszkélkedhető kisváros 2016-ban választott polgármestere, Nagy Zoltán, aki szerint „nem kérdés a törvény betartása”, lapunknak megígérte, hogy

Erdélyben ugyan vannak pozitív példák, azonban a tapasztalat azt mutatja, hogy a román többségű önkormányzatok nem sietik el a jogrend alkalmazását, de a magyar polgármesterek sem élnek a lehetőséggel.

ra felkerült a magyar nyelvű tájékoztató is. De ne keressünk magyar táblát sem Déva várában, sem a Kendeffyek, a Nopcsák, a Pogányok vagy az Ócskayak kastélyának falain. Az útmenti irányjelzők nem csak hogy egynyelvűek, a Kendeffy-birtokot például Castelul Căndeștilorként tünteti fel. Az